

Bijlage: Jaarrede Wethoudersconferentie 2022

Beste leden, collega's, gasten,

“It is personalities, not principles, that move the age”, schreef Oscar Wilde in 1890 in *The picture of Dorian Gray*.

In dit bekende werk van Wilde, wordt van Dorian Gray een schilderij gemaakt. Zo mooi, dat Dorian wenst dat hij altijd zo knap blijft en dat het portret is dat in zijn plaats ouder wordt. Even later wordt Dorian verliefd op actrice Sybil Vane en in zijn bewondering voor haar zegt hij: “Ze heeft niet alleen kunst in zich, fijn instinct voor kunst, zij is een persoonlijkheid en je hebt mij dikwijls gezegd dat de wereld beheerst wordt door persoonlijkheden, en niet door principes.... Persoonlijkheden, niet principes brengen een tijdperk in beweging.”.

Na een slecht optreden wijst Dorian Sybil af en pleegt zij zelfmoord. Zijn schilderij verandert en gaat er door de jaren heen steeds kwaadaardiger, ouder en lelijker uitzien. Na vele jaren ziet hij in dat hij zijn leven moet veranderen en hij gaat het schilderij met een mes te lijf.

De schoonmaakster hoort een knal en gaat kijken. Op de vloer ernaast ligt het neergestoken lichaam van Dorian, dat is veranderd in een lelijke oude man...

Dames en heren, collegae, wat zou nu de moraal van dit beroemde maar ietwat ellendige verhaal kunnen zijn, waarmee ik jullie op deze vroege morgen opzadel? Ook wij kunnen als bestuurders geobsedeerd zijn door het behoud van iets moois dat uiteindelijk tot het verleden gaat behoren.

Wij leven in een tijd van beweging. Of zoals Jan Rotmans dat zegt: “Wij leven niet in een tijdperk van verandering, maar in een verandering van tijdperk”. In dat kader intrigeert mij de uitspraak van Oscar Wilde; dat persoonlijkheden - niet principes - een tijdperk in beweging brengen. Want zijn wij niet allen persoonlijkheden, met ambities en principes als drijfveer om de samenleving in beweging te brengen? Het is de mens die het echte verschil kan maken, niet het systeem.

Ook de samenleving is in beweging en ‘dwingt’ ons daarop te reageren. Terugkijkend op het afgelopen jaar zie veel goede ontwikkelingen maar helaas ook een aantal verontrustende: verruwing, toenemend wantrouwen in het gezag (daarover later vandaag meer), de oorlog in Oekraïne, het toenemende aantal mensen dat op de vlucht is, vluchtelingen, de toeslagenaffaire, de effecten van corona, de stikstofcrisis, de klimaatcrisis, de energiearmoede.

Stuk voor stuk heftige vraagstukken en gebeurtenissen. Voor een deel ontstaan omdat we niet op tijd gehandeld hebben. Een deel van de zogenoemde crisissen zijn ook als

verwaarloosde problemen te betitelen. Maar het heeft allemaal een groot effect op onze inwoners, de overheid, onze gemeenten en de bestuurders, u dus.

Dit jaar stond uiteraard ook in het teken van de verkiezingen.

En vandaag zijn er in Hellevoetsluis, Brielle en Westvoorne herindelingsverkiezingen om te komen tot de nieuwe gemeente Voorne aan Zee. Het laatste college dat na de verkiezingen van maart is gevormd, deed dat pas twee weken geleden. Lokaal zijn er steeds langere formatieperioden herkenbaar. Door de toenemende versplintering maar ook omdat de uitdaging om met minder geld meer te realiseren, de grens van wat mogelijk is heeft bereikt. Dan akkoorden sluiten waar enige ambitie vanuit de campagnes in doorklinkt is niet eenvoudig. Desalniettemin zijn er weer ruim 1.400 wethouders geïnstalleerd, die wij een prachtig informatiepakket hebben mogen toesturen, met daarin het waardevolle Handboek voor de Wethouder. Van de ruim 1.400 wethouders, zijn er zo'n 750 wethouders nieuw in het ambt. Van harte gefeliciteerd allemaal! Maak er een mooie en waardevolle periode van.

Het percentage vrouwen is weliswaar gestegen van 26% naar 29%, maar is nog altijd geen evenredige afspiegeling van de samenleving of vergelijkbaar met andere sectoren. Ook zijn de wethouders nog altijd overwegend wit. Wel is het mooi te zien dat meer dan in het verleden jonge mensen hun hand opsteken om dit mooie ambt te vervullen. Wij blijven ons inzetten ten aanzien van meer diversiteit en een beter aanzien van het ambt.

Wij hopen dat meer verschillende mensen gaan ervaren dat het wethouderschap niet alleen een goede stap in je loopbaan is, maar ook maatschappelijk gewaardeerd wordt voor de betrokkenheid met de samenleving.

Wij hebben eerder het ambtsteken geïntroduceerd om de veelzijdigheid van het ambt beeldend weer te geven. Soms is er namelijk een symbool nodig om het onbekende te doorbreken.

Maar ik denk werkelijk dat het tijd is om meer inzicht te geven in wat het wethouderschap inhoudt. Vervang “onbekend, maakt onbemind” voor “bekend, maakt bemind”. Ik kom daar straks op terug.

Het Montesquieu Instituut presenteert over twee weken een bundel met bijdragen die een beschouwing geven op ons openbaar bestuur. In een van de bijdragen wordt aangegeven dat “naoorlogs Nederland nog omschreven werd als Wethoudersland, maar dat sinds de coronacrisis beter te spreken is van een burgemeestersland”.

Voor de afwikkeling van die crisis geldt dit misschien. En dan ook nog eens beperkt tot het niet democratisch gelegitimeerde Veiligheidsberaad.

Het gaat volledig voorbij aan het feit dat tal van landelijke taken bij gemeenten zijn belegd en dan in het bijzonder in de portefeuilles van wethouders. Wat ook niet bijdraagt is dat veel taken verplicht in regionaal verband opgepakt moeten worden. Gemiddeld zit een gemeente in zo'n 25 gemeenschappelijke regelingen. Het beperkt de lokale speelruimte en vergt een steeds groter vakmanschap van wethouders.

De rol van het Ministerie van BZK om de interbestuurlijke verhoudingen te bewaken, als hoeder van onze democratie, maar wat mij betreft krachtiger neergezet worden. De minister kan daarbij op onze steun rekenen! Maar dan rekenen wij ook op steun van de minister om ons nadrukkelijk te ondersteunen om het zwaarder wordende ambt te kunnen blijven dragen. Dat kan door reflectie, opleiding en een reële rechtspositie met voldoende verlofregelingen.

Zo zorgen we er samen voor dat het ambt aantrekkelijk blijft en dat de nabije generaties bij willen dragen aan dit prachtige wethoudersland.

Want een mooi ambt is het. Door alle sombere gebeurtenissen in het land en in de wereld, zouden wij haast vergeten dat het vaak de wethouders zijn die beweging aanbrengen in de samenleving waar zij deel van uit maken.

Eén van de wethouders, hier in de zaal aanwezig, liet weten trots te zijn op de inzet van het college, de gemeentelijke organisatie en vele vrijwilligers bij de opvang van Oekraïners en de opvang van mensen in de crisis-noodopvang en het reguliere werk van de huisvesting en integratie van statushouders.

Soms op grote schaal voor grote groepen mensen, maar soms ook klein en dichtbij. Zoals een andere collega die vertelde over een aantal bewoners van woonboten.

Deze lagen al vele jaren, officieel illegaal, maar zonder dat er op gehandhaafd werd in een gebied dat nu ontwikkeld moest worden. Na veel onduidelijke en vaak tegenstrijdige communicatie vanuit de gemeente was het dossier volledig spaak gelopen en stond iedereen tegenover elkaar. Door als wethouder naar de mensen toe te gaan, en echt te luisteren, kwam er een andere dynamiek in het contact. Met uiteindelijk een bestemmingsplan waarbij voor iedereen ruimte was.

Of dan het verhaal over Dennis. Dennis was basketbaltalent. Voor zijn trainingen woonde Dennis in de buurt van Arnhem, want hij trainde op Papendal. Maar hij wilde sportief een stapje terug doen, en weer terug naar zijn geboorteplaats, 130 km verderop. Maar daar werd het opeens moeilijk, want Dennis zocht een aangepaste huurwoning, omdat hij zit in een rolstoel. Na wat duwen en trekken is het gelukt om Dennis zelfstandig te laten wonen. Dit voormalig rolstoelbasketbal talent geeft nu les in aan toekomstige talentjes.

Met hulp van de gemeente is zijn woonwens gelukt, en is hij zich blijven inzetten voor de samenleving en de sport.

Dit soort voorbeelden is oneindig. In het verlengde van deze voorbeelden presenteren wij morgen de resultaten van een onderzoek, dat Julien van Ostaaijen, Lector Veiligheid en Recht van de Avans Hogeschool in onze opdracht uitvoerde. Het onderzoek gaat over de wethouder als een moderne Robin Hood.

Het beeld van Robin Hood is dat hij steelt van de rijken en geeft aan de armen. Hij omzeilt daarmee het gezag, maar voor een ‘nobel doel’. Robin Hood gedrag wordt gestimuleerd door concrete casussen en ontoereikende wet- en regelgeving. En dat is iets dat wij denk ik allemaal herkennen.

Er is nog een wereld te winnen in het bekend maken van wat politieke ambtsdragers doen. En daar kunnen wij niet vroeg genoeg mee beginnen.

Gedeputeerde in Flevoland, Gebke van Gaal, liet twee weken terug op Twitter nog eens haarfijn zien waar het – ook in ons onderwijs – misgaat. Dit plaatje maakt deel uit van de lesmethode van Noordhoff, waar vele basisscholen gebruik van maken.

Goed dat er aandacht aan wordt besteed, maar graag wel met juiste informatie. Ik zei het eerder in mijn betoog al; laat het boven alles een oproep zijn aan onszelf om je juk van “onbekend maakt onbemind” om te zetten in “bekend maakt bemind”. Zo hebben wij vorig jaar enkele journalisten een dag met ons mee laten lopen om inzicht te geven in wat wij doen. Ik denk zelfs dat er een mooi televisieformat in zou zitten.

Net als meekijken met de brandweer, politie of ambulance interessant is, kan het ook interessant zijn om mee te kijken met lokaal bestuurders. Wij mogen trots zijn op ons ambt; daarvoor gaan staan, de trots uitdragen. Dan gaan mensen vanzelf zien dat wij leven in een van de best bestuurde landen.

Ik begon mijn betoog met een citaat uit Dorian Grey van Oscar Wilde.

In dit boek zit nog een citaat dat mij te binnen schiet: “Nowadays people know the price of everything and the value of nothing.” Tegenwoordig weten de mensen de prijs van alles, maar van niets de waarde. “Laten wij onszelf dat niet wijsmaken. De waarde van ons openbaar bestuur is groot, en die wordt groter door de mensen die er werken, met passie, betrokkenheid en persoonlijkheid. Persoonlijkheden, niet principes brengen een tijdperk in beweging.

Ik wens jullie een mooi congres.

Marcelle Hendrickx, 23 november, Apeldoorn